

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο.Π. ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Α1.

α. σχ. βιβ. σελ. 92 Το κόμμα του Γ. Θεοτόκη ήταν πιο μετριοπαθές **αντιβενιζελικό** από τα άλλα δύο δηλαδή το **ραλλικό και το Εθνικό Κόμμα του Κ. Μαυρομιχάλη** και ζητούσε να διορθώσει αυτά που θεωρούσε λάθη των Φιλελευθέρων. Συμφωνούσε με την πάση θυσία αύξηση των εξοπλισμών και ζητούσε φορολογικές ελαφρύνσεις για τους μικροεισοδηματίες. Από το κίνημα στο Γουδί έως τη συνταγματική κρίση του 1915, μεταξύ των αντιβενιζελικών κομμάτων το θεοτοκικό κόμμα είχε τη μεγαλύτερη εκλογική βάση, και έτσι αποτέλεσε τον πυρήνα των Αντιβενιζελικών.

β. σχ.βιβ.σελ. 50 Το Μάρτιο του 1922 τα δημοσιονομικά δεδομένα έφτασαν σε πλήρες αδιέξοδο, το οποίο αντιμετωπίστηκε με έναν απρόσμενο τρόπο. Λίγους μήνες πριν από την κατάρρευση του Ελληνικού Μετώπου στη Μικρά Ασία, η Κυβέρνηση προέβει σε ένα πρωτότυπο εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο, με διχοτόμηση του χαρτονομίσματος. Το αριστερό τμήμα εξακολουθούσε να κυκλοφορεί στο 50% της αναγραφόμενης αξίας, ενώ το δεξιό ανταλλάχθηκε με ομολογίες του Δημοσίου. Η επιχείρηση στέφθηκε από επιτυχία, το κράτος απέκτησε 1.200.000.000 δραχμές και το πείραμα επαναλήφθηκε το 1926. Φυσικά, ο νομισματικός αυτός ελιγμός δεν στάθηκε ικανός να προλάβει τη Μικρασιατική καταστροφή και τις βαρύτερες συνέπειές της.

γ. σχ.βιβ.σελ. 153 και σελ. 156 Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο έργο της περίθαλψης και αποκατάστασης των προσφύγων που έπρεπε να αναλάβει, ζήτησε τη βοήθεια της *Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ)*. Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ, το Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένας αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η *Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων (ΕΑΠ)*, με έδρα την Αθήνα. Βασική αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση. Η ΕΑΠ λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1930. Με ειδική σύμβαση μεταβίβασε στο Ελληνικό Δημόσιο την περιουσία της, καθώς και τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι στους πρόσφυγες.

ΘΕΜΑ Α2

α. ΛΑΘΟΣ

β. ΣΩΣΤΟ

γ. ΛΑΘΟΣ

δ. ΣΩΣΤΟ

ε. ΣΩΣΤΟ

ΘΕΜΑ Β1.

σχ. βιβ. σελ 91 - 92 Προτείνεται οι υποψήφιοι να ξεκινήσουν με την εξής θεματική πρόταση : Ο Ελευθέριος Βενιζέλος στην πρώτη του ομιλία ως ελλαδίτης πολιτικός στις 5 Σεπτεμβρίου του 1910 , προανήγγειλε την ίδρυση ενός κόμματος αρχών, το οποίο θα ήταν φορέας των μεταρρυθμίσεων. Το κόμμα ιδρύθηκε και τυπικά στις 22 Αυγούστου 1910, από μέλη της Εθνοσυνέλευσης. (σχ.βιβ. σελ. 89-90) Όσον αφορά τη δομή του βενιζελικού κόμματος, αυτό ήταν σε μεγάλο βαθμό προσωποπαγές. Ο Βενιζέλος, με ισχυρή θέση στο Κοινοβούλιο και μεγάλο κύρος, είχε τα πάντα υπό τον έλεγχο του, όπως και ο Τρικούπης. Οι σύνδεσμοι Φιλελευθέρων που είχαν ιδρυθεί δεν έπαιζαν κάποιον ιδιαίτερο ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής του κόμματος και δεν διέφεραν σημαντικά από τις τοπικές ομάδες φίλων που σχημάτιζαν τα παραδοσιακά κόμματα. Το 1912 άρχισε να αναδιοργανώνεται το κόμμα, με την ίδρυση *Λέσχης Φιλελευθέρων* στην Αθήνα και σε ορισμένες άλλες εκλογικές περιφέρειες. Οι βενιζελικοί είχαν πλάσει στο νου τους ένα ιδεατό κόμμα, χωρίς τις μικρότητες και τις διχόνοιες της παλιάς πολιτικής ελίτ, όμως αυτό δεν είχε σχέση με την πραγματικότητα. Η ηγεσία έπρεπε αναγκαστικά να λαμβάνει υπόψη κοινωνικά και τοπικά συμφέροντα καθώς και αντιπαλότητες ανάμεσα σε στελέχη, όπως συνέβαινε και σε κάθε άλλο κόμμα.

ΘΕΜΑ Β2

σχ.βιβ. σελ 208 Η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας εργάστηκε με ζήλο και απέδωσε σε σύντομο χρονικό διάστημα σημαντικό έργο. Εξέδωσε πολύ γρήγορα νόμους και διατάγματα, έκοψε κρητικό νόμισμα (την κρητική δραχμή), ίδρυσε την Κρητική Τράπεζα, οργάνωσε ταχυδρομική υπηρεσία και Χωροφυλακή με Ιταλούς αξιωματικούς και υπαξιωματικούς (καραμπινιέρους). Ιδιαίτερη ήταν η μέριμνα για την εκπαίδευση και τη δημόσια υγεία. Αντιμετωπίστηκε το μεγάλο πρόβλημα της λέπρας, που είχε προσλάβει ενδημική μορφή στις πόλεις και τα χωριά της Κρήτης, με την οργάνωση του λεπροκομείου της Σπιναλόγκας (1903), ιδρύθηκαν πολλά σχολεία και διορίστηκαν δάσκαλοι.

Ένα σοβαρό ζήτημα, που επίσης αντιμετωπίστηκε με επιτυχία, ήταν το καθεστώς της τοπικής Εκκλησίας. Με τον Οργανικό Νόμο του 1900, δόθηκε λύση σε ακανθώδη εκκλησιαστικά ζητήματα, όπως ήταν η σχέση της Εκκλησίας της Κρήτης με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η εκλογή Μητροπολίτη και Επισκόπων. Το βασικό σχήμα, που ισχύει με μικρές τροποποιήσεις έως σήμερα, είναι ένα καθεστώς ημιαυτόνομης Εκκλησίας, της οποίας ο Προκαθήμενος εκλέγεται από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και η Κρητική Πολιτεία εκδίδει το Διάταγμα της αναγνώρισης και εγκατάστασής του.

ΘΕΜΑ Γ1

Ενδεικτικός πρόλογος : Η ελληνική εμπορική ναυτιλία αποτέλεσε διαχρονικά δυναμικό παράγοντα της ελληνικής οικονομίας. Μετά την Ελληνική Επανάσταση αναδεικνύονται νέα ισχυρά οικονομικά κέντρα που αξιοποιούν την εμπειρία και την γνώση.

α . σχ. βιβ σελ 121-122 Αξίζει να δούμε αναλυτικότερα τη δημιουργία της Ερμούπολης στη Σύρο. Αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα ίδρυσης και εξέλιξης ενός αυτοτελούς και ακμαίου προσφυγικού συνοικισμού κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, ο οποίος βασίστηκε στην πρωτοβουλία των οικιστών του, χωρίς κυβερνητική αρωγή. Η περιοχή, που το 1825 πήρε το όνομα Ερμούπολη από τους πρόσφυγες οικιστές της, άρχισε να συγκεντρώνει από το 1821 έως το 1824 Έλληνες πρόσφυγες απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας: Μικρασιάτες, Ψαριανούς, Κρήτες και κυρίως Χίους. **Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Απόστολος Βακαλόπουλος, στο έργο του Πρόσφυγες και Προσφυγικόν Ζήτημα κατά την Επανάστασιν του 1821, Θεσσαλονίκη 1939, σελ. 68-69, οι φτωχότεροι πρόσφυγες από τα γύρω νησιά συγκεντρώθηκαν στην Σύρο καθώς οι πλουσιότεροι είχαν ταξιδέψει προς τα Επτάνησα και την Ευρώπη αναζητώντας μια καλύτερη τύχη. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στους πρόσφυγες της Τήνου που επλήγησαν από την πανώλη. Η συμφορά που είχε επέλθει στα γειτονικά νησιά, η θέση του λιμανιού και η ουδέτερη στάση που τηρούσε το νησί στα πρώτα χρόνια της Επανάστασης προκάλεσαν την αθρόα προσέλευση. Οι ντόπιοι Συριανοί κατοικούσαν στην Άνω Σύρο, μακριά από την παραλία, στην οποία συγκεντρώθηκαν οι νεοφερμένοι. Όπως γίνεται τεκμαρτό από το παράθεμα KEIMENO Α οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν σε καλλιεργημένα αλλά και σε χέρσα χωράφια πολλά από τα οποία ανήκαν και σε ντόπιους γεγονός που δημιουργούσε αρκετές προστριβές. Σύντομα η αυξημένη προσέλευση προσφύγων προκάλεσε την επιφυλακτικότητα και, στη συνέχεια, τις αντιδράσεις των ντόπιων, κυρίως λόγω κτηματικών διαφορών. Χαρακτηριστικά το KEIMENO Α αναφέρει ότι η αμφιταλαντευόμενη στάση των ντόπιων Συριανών αναφορικά με το Οθωμανικό στοιχείο αλλά και η ανησυχία τους για την συνεχόμενη προσφυγική εισροή στο νησί αποτέλεσε μήλον της έριδος ανάμεσα στους γηγενείς και τους πρόσφυγες. Τη διάσταση υποδαύλιζε επιπλέον η διαφορά δόγματος μεταξύ των καθολικών ντόπιων και των ορθόδοξων προσφύγων.**

β. σχ.βιβ. σελ 21-22 Στο ελληνικό κράτος, στη θέση των παλιών κέντρων που παρήκμασαν, αναδείχθηκαν νέα. Το πιο σημαντικό απ' αυτά ήταν η Σύρος, η οποία στη διάρκεια της Επανάστασης δέχθηκε κύματα προσφύγων, κυρίως από τη Χίο. Η στρατηγική θέση του νησιού, στο κέντρο του Αιγαίου και πάνω ακριβώς στις διαδρομές που συνέδεαν τα Στενά και τη Μαύρη Θάλασσα με τους μεσογειακούς δρόμους του εμπορίου, συνέβαλε στη δημιουργία ισχυρότατου -όχι μόνο για τα ελληνικά μέτρα- ναυτιλιακού κέντρου. **Ανάλογες πληροφορίες παραθέτει και η Χριστίνα Αγριαντώνη στο απόσπασμα από το έργο της οι απαρχές της εκβιομηχάνισης τον 19^ο αι., Αθήνα 1986, σελ.84 στο οποίο η συγγραφέας**

υποστηρίζει ότι η καίρια θέση του νησιού σε συνδυασμό με την γαλλική προστασία που απολάμβανε εξαιτίας του καθολικού δόγματος που επικρατούσε ανέδειξε την Σύρο στο σημαντικότερο κέντρο του Αιγαίου. Στην ανάπτυξη αυτή σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η δυναμική παρουσία και δραστηριότητα των ελληνικών παροικιών στα κυριότερα εμπορικά κέντρα της περιοχής: στα λιμάνια της Νότιας Ρωσίας, στις εκβολές του Δούναβη, στην Κωνσταντινούπολη, στη Σμύρνη και αργότερα στην Αίγυπτο.

ΘΕΜΑ Δ1.

α. σχ.βιβ.σελ. 250 Στην Ευρώπη πρωτεργάτης του αγώνα ήταν ο Κ. Κωνσταντινίδης, ο οποίος από τη Μασσαλία με διαδοχικά υπομνήματα ενημέρωνε τις συμμαχικές δυνάμεις για την τραγική κατάσταση που επικρατούσε στον Πόντο. **Σύμφωνα με το ιστορικό παράθεμα από το έργο της Ελευθερίας Κυφονίδου, Ποντιακό ζήτημα : Στρατηγικές επιλογής και αδιέξοδα, 1917-1922, Ιωάννινα 2022 σελ 72 ΚΕΙΜΕΝΟ Α** ο Κωνσταντινίδης είχε διαβλέψει το μεταπολεμικό κλίμα αυτοδοόθεσης που είχε διαμορφωθεί και θεωρούσε ότι ήταν η καταλληλότερη στιγμή να διατυπώσει τις εδαφικές διεκδικήσεις για το μέλλον του Πόντου από τη στιγμή που η Ελλάδα προσερχόταν στο Συνέδριο ως νικήτρια του πολέμου. Ο ίδιος επίσης τύπωσε και κυκλοφόρησε χάρτη που όριζε τα σύνορα της προτεινόμενης ποντιακής δημοκρατίας. Αυτό το χάρτη τύπωσε και σε απλό σχήμα ταχυδρομικού δελτίου (καρτ-ποστάλ) με γραπτό κείμενο στα γαλλικά: *«Πολίτες τον Πόντου ξεσηκωθείτε! Θυμίστε στα φιλελεύθερα έθνη τα ύψιστα δικαιώματα σας για τη ζωή και την ανεξαρτησία»*⁴⁰. Η ρωσική επανάσταση ξεσήκωσε τους Έλληνες του Πόντου για το δικό τους εθνικό αγώνα, ενώ στο πρώτο παγκόσμιο Παν-ποντιακό Συνέδριο, που οργανώθηκε στη Μασσαλία το Φεβρουάριο του 1918, ο ίδιος ο Κ. Κωνσταντινίδης, με τηλεγράφημα που έστειλε στον Α. Τρότσκι, ζήτησε επίσημα την υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης: **Προς επίρρωση των παραπάνω το παράθεμα ΚΕΙΜΕΝΟ Α επισημαίνει την ύψιστη προτεραιότητα που έδινε ο Κωνσταντινίδης στη σύγκληση του Συνεδρίου προκειμένου να μην χαθεί πολύτιμος χρόνος αναφορικά με το μέλλον του Πόντου.**

β. σχ.βιβ. σελ 251-252 Η κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου ήταν αρχικά σύμφωνη με τον αγώνα και τις εθνικές διεκδικήσεις των Ποντίων. Στο συνέδριο Ειρήνης όμως στο Παρίσι, που άρχισε το Δεκέμβριο του 1918, ο Ελ. Βενιζέλος πείστηκε από τις συμμαχικές δυνάμεις και δεν συμπεριέλαβε τον Πόντο στο φάκελο των ελληνικών διεκδικήσεων, και, παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των Ελλήνων του Πόντου, συμφώνησε να παραχωρηθεί η περιοχή στην υπό ίδρυση Αρμενική Δημοκρατία. **Χαρακτηριστικά όπως αναφέρει ο Αντώνης Κλάψης στο έργο του Στο κλουβί της Ελλάδος το δικό μας κλεισμένοι : Πολιτική και διπλωματία της ελληνικής εθνικής ολοκλήρωσης, 1821-1923. Αθήνα 2019, σελ 297, 300** ο Έλληνας πολιτικός περά το ευνοϊκό διπλωματικό κλίμα που είχε δημιουργηθεί μεταπολεμικά, αναγνώριζε τις πραγματικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε ο Πόντος όπως ήταν η γεωγραφική του θέση που δυσκόλευε τυχόν ελληνική στρατιωτική επέμβαση καθώς και τους δισταγμούς των Ποντίων ως προς την ανθεκτικότητα της αυτονομίας τους υπό το

βάρος των τουρκικών πιέσεων. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος πρότεινε την ένταξη της περιοχής στην Αρμενία με κανόνες πλήρους ισονομίας και ισοπολιτείας.

Η πρόταση του Ελ. Βενιζέλου προκάλεσε μεγάλη απογοήτευση στους Έλληνες του Πόντου, οι οποίοι στα διάφορα συνέδρια που πραγματοποίησαν στο Μπακού, στο Κρασνοντάρ, στο Βατούμ και στη Μασσαλία, διαμαρτυρήθηκαν έντονα για τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης. Πολλά ποντιακά σωματεία έστειλαν τότε τηλεγραφήματα στο Παρίσι για να μεταπείσουν τον πρωθυπουργό, τον οποίο επισκέφθηκε μάλιστα τον Απρίλιο του 1919 ο μητροπολίτης Χρύσανθος. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Έφη Αλλαμανή και Κρίστα Παναγιωτοπούλου στο έργο τους *Το ζήτημα του Πόντου* ΚΕΙΜΕΝΟ Το Ελευθέριος Βενιζέλος διατύπωσε την πρόταση του στο Ανώτατο Συμβούλιο τον Φεβρουάριο του 1919 απογοητεύοντας τους Ελληνοπόντιους για τον δισταγμό που επέδειξε αναφορικά με τις εδαφικές τους διεκδικήσεις. Μετά τη διεξοδική ενημέρωση που έλαβε ο Έλληνας πρωθυπουργός από τον Χρύσανθο, για το Ποντιακό Ζήτημα, αποφάσισε να ενισχύσει τις προσπάθειες των Ποντίων και έδωσε την έγκριση του στο μητροπολίτη να συνεχίσει την προσπάθειά ενημέρωσης όλων των πολιτικών που έλαβαν μέρος στη Συνδιάσκεψη.

Επιμέλεια Θεμάτων:

Καλομοίρη Κατερίνα

Φιλολόγος, Φροντιστήριο «Κύκλος», Γάζι